

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Disp. I. De hæresi Pelagiana

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

DISPUTATIO PRIMA

De Hæresi Pelagiana.

NON intendimus hic ea quæ ad sufficientiam & efficaciam divinæ gratiæ, aliasque controversias, ad Tractatum de auxiliis pertinentes, spectant, resolvere; cum hoc à Summis Pontificibus Paulo V. Urbano VIII. Innocentio X. & Alexandro VII. severissime cautum sit: sed ea tantum quæ ad Pelagianæ & Semipelagianæ hæresis historiam pertinent, breviter dicere; ut expulsi errorum nebulis, veritatis catholice radiis, & divinæ gratiæ splendor magis effulgeant.

ARTICULUS PRIMUS.

Origo Pelagianæ hæresis describitur.

ET si aliqui existiment Pelagium fuisse primum inter hæreticos, qui gratiæ Dei efficaciam & necessitatem sustulit, idque videatur innuere Vincentius Lirinensis in libro adversus hæreses, ubi ait: *Quis unquam ante prophetam illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsi arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per singulos actus adjuvandum, necessarium Dei gratiam non putaret?* Verum tamen certum est, multo ante Pelagium difficultates istas de gratia & libero arbitrio incipisse. Nam, ut omittam Judæos, qui, ut ait Augustinus, *Per legem iustificari arbitrabantur, sufficiente sibi ad eam custodiendam libero arbitrio;* Unde Apostolus (ut notat idem S. Doctor) gratiam Dei in suis Epistolis adeo extollit & commendat, ut prædicator gratiæ appellari meruerit, propter Judæos qui de lege gloriabantur, & libero arbitrio legem sufficere arbitrabantur: omnis inquam, Judæis, ad legem Moysis pertinentibus, initio nascentis Ecclesiæ, & in ipso ortu legis Evangelicæ, Simon Magus in disputationibus habitis cum D. Petro, Apostolorum Principe, & efficaciæ divinæ voluntatis & gratiæ liberum nostrum arbitrium negavit, ut refert S. Clemens lib. 3. recognitionum. De quo videri possunt quæ in Tractatu de prædestinatione, ex Reverendissimo Patre Libelli, Sacri Palatii Magistro, retulimus, & de verbo ad verbum transcripsimus, item Clemens Alexandrinus, qui floruit anno 204 lib. 3. Stromatum initio scribit Basilidem, Valentinum, & Marcionem, assertisse homines per naturæ vires posse credere, bene operari, & salvari. In hoc tamen errore impugnando non sunt immorati Patres qui illo seculo floruerunt, & contra illos Hæreticos scripserunt: quia circa aliam errorem, quo illi Polytheismum, seu Deorum multitudinem moliebantur, introducere, quique tunc majus negotium facessabat, erant intenti.

Basilidi & Valentino successit Origenes, qui eundem errorem de sufficientia liberi arbitrii, ad bene operandum sine gratia, renovavit, dixitque Deum dare nobis ut possimus, non autem ut

velimus & agamus; sicut refert D. Thomas 3. contra Gent. cap. 89. ubi sic ait: *Quidam non intelligentes qualiter morum voluntatis Deus in nobis causare possit absque præjudicio libertatis, quæ sunt has auctoritates male exponere, ut scilicet accerent quod Deus causat in nobis velle & pericere, in quantum dat nobis virtutem volendi, non autem sic quod faciat nos velle hoc aut illud: Sicut Origenes exponit lib. 1. Periarchon, liberum arbitrium defendens contra auctoritates prædictas. Unde Origenes primum, aut saltem præcipuum Pelagianæ hæresis architectum, plures existimant, & satis agertè colligitur ex D. Hieronymo Epist. ad Celsiphontem, ubi alloquens Pelagium, ait: *Doctrinam Origenis ramusculi est: & in præfat. lib. 1. Commentariorum in Jeremiam, Crunian (quo non sine Ruffinum Origenis discipulum & sectatorem indigere solet) Præcursorem Pelagi nuncupat. Ab eodemq; Ruffino te audivisse, non traduc peccatum originale, affirmavit Celestius, Princeps Discipulorum Pelagi, in judicio Episcopali Carthaginensi, in quo fuit damnatus, & ab Ecclesia Carthaginensi excommunicatus, ut refert Augustinus lib. de gestis Pelagii cap. 22.**

Ex illorum ergo Hæreticorum facie ac cineribus Pelagiana hæresis, ut virulenta viperæ, profilit, & obstruit, tante manu Diaboli, eductus est coluber ille tortuosus, qui totum gratiæ Dei spiritum, morsu venenoso extinguit, conatus est. Fuit autem Pelagius ratione Britannus; unde à Prospero in carmine de ingratiss, Coluber Britannus, appellatus est. Vel ut magis placeat, D. Hieronymo, præfat. in 3. lib. in Jeremiam, Scotus: *Latrat, inquit, per Alpinum canem (Celestium scilicet ejus Discipulum) grandem & corpulentum, habet enim originem & dote gentis de Britannorum victimæ. Professione fuit Monachus, ingenio præstanti & acuto, eloquioque facundus, ut sæpè affirmat D. Augustinus, idque largè testantur tum ejus Epistola ad Demetriadem virginem (qua habetur inter supposititias D. Augustini) tum quedam scriptorum ejus fragmenta, relata & fixata ab eodem S. Doctore variis locis. Quare minus assentior D. Hieronymo, qui in Epistola ad Celsiphontem, præfixa tribus libris Dialogi, adversus Pelagianos, & lib. 2. ejusdem Dialogi, & in præf. lib. 1. Commentariorum in Jerem. ejus ingenium despicit, & tanquam loquendi imperitum deridet.*

Moribus etiam illum adeo fuisse probum & religiosum, ut pro sancto, & in virtutibus Christianis eximie profecto, haberetur; testatur S. Augustinus lib. 3. de peccat. meritis cap. 1. his verbis: *Post paucissimos dies legi Pelagi quædam scripta, viri, ut audio, sancti, & non parvo prædicti Christiani. Idemque confirmant aliqui ex Epistola 4. Chrysostomi ad Olympiadem, ubi sic ait: De Pelagio Monacho magno dolore affectus sum. Cogita igitur quot quantisque coronis digni sint, qui per te amicos, in acie steterunt, cum viros tam pios, ac sanctos, tantæque tole-*

tantis, viventes, abripi, atque in fraudem impelli videamus. Quamvis alii existimant Pelagium illum de quo loquitur Chrysostomus, non fuisse hunc haereticum, cuius errores recensimus: quia (inquiunt) haec Epistola Chrysostomi scripta fuit anno Chisti 401, quando in exilio verfabatur, ut patet ex eius lectione; Pelagius vero adhuc famam sanctitatis florebat anno 413, quo a nobis liberos de peccatorum meritis scripsit Augustinus, postquam anno superiori 412, Celestius apud Carthaginem in Episcopali iudicio excommunicationem meruisset, ut ipse ait lib. 2. Retract. cap. 33.

Sed quidquid sit de hoc, innotuit Pelagii mores periplexisse videtur Isidorus Pelusiotus, magni illius Chrysostomi discipulus, qui Monachum agens in Oriente, & Pelagii etiam Monachi actiones pressius examinans: easque ad statum appendens, invenit minus habentes, nec autem togorem esse quod exterius aliquando in Pelagio effulgebat, sed aurichalcum: unde vagum ejus animum de monasterio in monasterium avolantem, & delictis ac vitae meliori inhiantem, ac nuditatem carnis, & ventris gloriā appetentem lib. 1. Epist. 314. his verbis describit: Tibi ingens annorum turba canitibus incedit, & tamen rigidum atque inflexum animum habes, ex alio monasterio ad aliud ibi migrans, & quae omnino in se persequans & explorans. Quamobrem sibi carnis nuditatem, atque obsequium condimentum cura est, ut qui magistratus gerunt potius blandire, atque arbitrium caminis vestigia, neque enim homines Eremitae, facultates eas habent, ut te quoniam modum tibi gratum est excipere valeant. Id ipsum testatur Orosius in Apologia, ubi de Pelagio loquens, ipsum Monachum appellat, & eum suam pud magis curasse, quam Monachum deceret, affirmat. Et certe non potuit inimicus gratiae, ventris non esse amicus, & qui gratia Dei non curabat stabilire cor, et ceteris carnalibus non inhiare; gratiaque spiritui contumeliam faciens, consequens erat, ut male blandas carnis delicias effundere quaereret, ac de numero eorum esset, de quibus ait Apostolus ad Philip. 3. Quorum Deus venter est, quia nimirum in ventris deliciis, & carnis voluptatibus, ultimum finem constituunt.

ARTICULUS II.

Varij status Pelagianae haeresis recensentur.

Qui accuratius SS. Patrum volumina scrutati sunt, varios Pelagianae haeresis status seu gradus distinguendos esse censent. Primus fuit veluti Ethnicismus a Philosophis acceptus; in quo Pelagiani, nulla & citra mentione gratiae, naturam hominis sufficere dicebant ad quaecumque opera virtutum exercenda, ad servanda omnia Dei mandata, & vivendum sine ullo peccato, ac dignum ad aeternam & eternam felicitatem consequendam. Unde Pelagius Epistola ad Demetriadem nobilissimam virginem cap. 2. sic ait: Quoties mihi de institutione morum & sanctae vitae conversatione dicendum est, soleo primo humanam naturam vim qualitatemque monstrare, & quid effici possit ostendere, ac jam inde audientis animum ad species incitare, virtutum, &c. Optima enim animi incrementa sunt, cum docetur aliquis posse quod cupiat.

Hunc Pelagii errorem variis in locis reprehendit ac detestatur Augustinus in eam lib. 3. con-

tra Julian cap. 3. haec scribit: Natura ista in tanta & tam manifestas collapsas infirmitas, liberatorem, mundatorem, redemptorem Christum habere necessarium, non Iulianum, non Celestium, non Pelagium laudatorem. Et lib. 3. contra duas Epistolas Pelagianas cap. 14. Non sic (inquit) debemus laudare Creatorem, ut cogamur dicere, in eo vero convincamur dicere superfluum Salvatorem. Naturam hominis dignis laudibus honoramus, easque laudes ad Creatoris gloriam referamus: sed quia non creavit, ita finis grati, non finis quia sanat in grati.

Hunc vero statum Pelagianismi ad Paganismum potius quam ad haec, etiam diximus pertinere, quia asserere, hominem ipsi sibi, repudiato omni, siue Dei, siue alterius adiutorio, ad omnem virtutem, sapientiam, fortitudinemque sufficere, purumque Ethnicum Philosophiae somnium est; ut patet ex his verbis Senecae Epistola 53. Pelagio praecipientis: Est aliquid quo sapiens antecedit Deum; ille natura beneficio, non ius sapiens est. Ecce res magna habere imbecillitatem hominis, securitatem Dei. Ecce tuo beneficio, non Dei auxilio, sapientem fieri hominem putas! Unde Epist. 20. Huc (inquit) cogitationes tuae tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remissurus ut contentus sis temetipso, & ex te nascantibus bonis. Quae potest esse felicitas Deo propter? Quali ceterorum bonorum vota Deo essent remittenda; ad parandas vero animi opes, homo sibi ipse sufficeret. Quare rursus Epist. 124. ait. Vnum bonum esse, quod beata vita causa & firmamentum est, sibi fidei. Similia habet Tullius in libro de natura Deorum, ubi in persona Cottae inquit, Quia sibi quisque virtutem acquirit, neminem unquam acceptam Deo retulisse; propter virtutem enim iure laudamur, & de virtute recte gloriamur; quod non contingeret, si id donum a Deo non a nobis haberemus. Et paulo post subdit: Iudicium hoc unicuique mortalium est, fortunam a Deo petendam, a seipso sumendam esse sapientiam.

Ex his impuris prophanae & gentilis Philosophiae lacunis, hausta videntur illa Pelagii verba quae tantopere Augustinus detestatur: Spirituales divitiae nullius tibi praeter te conferre poterit. In his ergo iure laudanda es, in his merito ceteris preferenda es. Nisi ex te et in te esse non possint. Unde Faustus lib. 1. de gratia cap. 1. haec scribit: Pelagius dicit quod ad obtinendam salutem natura hominis sibi sola sufficit.

Secundus status seu gradus Pelagianae haeresis fuit veluti semi-ethnicismus, in quo Pelagiani naturam ipsam tanquam gratiam cognoscere & praedicare ceperunt. Cum enim Pelagius male audiret apud Catholicos, quod necessitatem gratiae negaret, ad declinandam invidiam, & faciem Catholicis faciendum, moderationem quandam suae sententiae specie tenus adhibuit, cepitque nomine gratiae, liberum arbitrium intelligere; quia gratia a Deo, id est nullis nostris praecedentibus meritis, in ipsa creatione nobis collatum; est & eatenus affirmavit, gratiam esse necessariam ad bene operandum, & peccatum vitandum; quatenus sine libero arbitrio, neque bene agere, neque a malo abstinere possumus. Sic testatur Augustinus serm. 11. de verbis Apostoli cap. 5, ubi de Pelagianis ait: Disputantes contra gratiam pro libero arbitrio, seceperunt auribus pia & Catholicae confessionem; ceperunt horum verbi, ceperunt ut certa perniciem devitari, cepit de illis dici quod contra gratiam disputarent, & invenerunt ad relevandam istam invidiam tale commentum: non, inquit, contra gratiam Dei disputo. Vnde probet? Bo ipso (inquit) non

non contragratiam Dei dispo-
nunt. Vide acumen, sed vitreum: quasi lucet
veritate, sed frangitur veritate. Et intra commen-
tum suum interpretantes Pelagiani dicunt: Quia
hominem Deus creavit, & liberum donavit arbitrium,
quidquid homo potest de libero arbitrio, cuius gratia de-
betur, nisi eius qui eum condidit cum libero arbitrio?
Nominem autem liberi arbitrii, intelligebant natu-
rale bonum libertatis, cum reliquis necessariis
ad liberè operandum, quæ naturaliter nobis in-
sunt, cuiusmodi sunt facultas consultandi & ex-
pendendi rationes & motiva agendi vel non a-
gendi, naturalisque propensio ad bonum, & a-
versio à malo, ut ibidem testatur Augustinus, &
libro de hæresibus, hæresi 88. nec non Hierony-
mus Epist. i. ad Celsiphontem, & lib. i. dialogi
contra Pelagianos.

Porro hic status solo nomine distat à præce-
denti: eadem enim omnino naturæ vires præ-
dicat, hoc solum discrimine, quod iste causam
proferat quæ ipsi tantas vires gratis dedit, &
gratiam nomine utatur, ne gratiam omnino ne-
glexisse videatur. Diximus autem eum semel eth-
nicismum posse vocari: quia etiam Philosophi
Gentiles eam gratiam agnoscebant, licet eo no-
mine non uterentur. Unde Seneca Epistola 90.
Quid dubitare potest (inquit) quin Deorum immorta-
lium munus sit quod virtutis? Philosophia quod bene
vivimus? Itaque tanto plus nos debere huic quam Deo,
quanto maius beneficium est bona vita, quam vita. Au-
diti superbiæ extollem se se adversus Deum
ac supra Deum? Ne tamen divinæ gratiæ obli-
tus omnino videretur, quasi pudisset eum at-
rogantia corrigendo subijcit: Pro certo deberetur,
nisi iam Dei Philosophiam tribuissent.

Non diu in isto statu, & in hac sola naturali
gratia proficunda, persistit Pelagius. Cum enim
statim Catholici intelligerent sibi facinorari, &
gratiam nomine eandem iterum naturam ob-
tundit, hanc gratiæ confessionem, veluti prius
fraudulentiam, irriserunt & condemnarunt: qua-
te Pelagius adhuc pulsatus fidelium obijurgatio-
nibus, easque declinare volens, ad aliam spe-
ciem gratiæ, à natura & libero arbitrio distin-
ctam, confugit, ad legem scilicet & doctrinam
divinius traditam, cuius auxilio confessus est
hominem indigere, ut declinet à malo, & faciat
bonum. Unde Augustinus de spiritu & littera
capite secundo de Pelagianis sic ait: Cum urgeri
certum, quomodo id presumant asserere fieri sine ope
divina, reprimunt se, nec hanc vocem audienti amitte-
re, quoniam vident quædam fieri impia & non ferenda:
sed sciunt, ideo ista sine ope divina non fieri, quia
& hominem Deus creavit cum libero voluntatis arbi-
trio, & dando præcepta ipse docet quemadmodum ho-
mini sit vivendum. Et infra: Neque quæquam,
eum recedens fuerit dicere per nos ipsos fieri, nos
iustos &c. quia vides hoc à fidelibus & piis credi non
posse, cum dicitur: ad hoc se convertat, ut dicat
ideo sine operatione gratiæ Dei nos iustos esse non posse,
quæ legem dedit, quia doctrinam instituit, quæ bona
præcepta mandavit.

Hinc Pelagiani, quod melius hoc suum de gra-
tia legis & doctrinæ commentum stabilirent,
magnis laudibus legem extollebant, ut testatur
idem sanctus Doctor libro quarto ad Bonifa-
cium capite quinto, ubi hæc verba Pelagii in
Epistola ad Demetriadem refert: Lege veluti limam
naturæ expolitur, & fulgore pristino redditur: & istat
Quandiu recentior adhuc natura usus viguit, nec hu-
mana rationi velut quandam caliginem longus usus pec-

candi obduxit, sine lege dimissa est natura, ad quam
Dominus nimis iam vitæ obstruit, & quædam quo-
radia rubiginis infundit, limam legis admoveat, ut
huius frequentis applicatione expoliretur, & ad usum
posset redire fulgorem. Sicut ergo priores Hæretici
diviserunt Christum alii Divinitatis ejus verita-
tem, alii veritatem carnis ejus abnegantes: ita &
Pelagius crucem ejus evacuavit, nam ut inquit
Apostolus ad Galatas 2. Si per legem iustitia, gratia
Christus mortuus est.

Hic est tertius, vel potius secundus Hæresis
Pelagianæ status, qui ab Ethnicismo differt, &
ad Judaismum dinatur: nam initio nascentis
Ecclesiæ plures ex Judæis, inter quos præcipuus
fuit Chrysostomus, de gratia Christi male sentierunt,
& se per legem justificari, sufficiens ad eam con-
stodiendam libero arbitrio, docuerunt: contra
quos Apostolus Epistolam ad Romanos scripsit,
in qua mysteria divinæ gratiæ & prædestinatio-
nis sue exponit, ut sentire videtur Hieronymus,
præfatione in Epistolam ad Galatas.

Doctrinæ legis addebant Pelagiani exempla
Christi, & remissionem peccatorum. Nam pri-
mis quidem sæculis, ab Adam usque ad Moy-
sen, sufficientem dicebant legem naturalem;
quia propter illam primæ conditionis integra-
tem adhuc perfectam, & vigorem legis na-
turalis, illa inque libertatem arbitrii, non erat
opus aliâ gratiâ: postea vero licentia & consue-
tudine peccandi sensim magis invalescente, na-
turam, malâ educatione, & pravis exemplis cor-
ruptam, egnisse legis scriptæ subsidio, quam
Deus per Moysen dedit: cumque postea ob
nimiam humani generis corruptionem, quæ pec-
candi consuetudine inoleverat, lex illa non suffi-
ceret amplius ad pietatem quæ vivendum, ve-
nisse Christum, veluti tanti morbi medicum, qui
hominem gratiâ suâ medicinali sanat, & re-
missionem peccatorum, doctrinam evangeli-
cam, & virtutum exempla præberet. Unde Au-
gustinus libro de peccato originali capite vige-
simo sexto. Non igitur, sicut Pelagius & eius discipuli,
tempora dividamus, dicentes primæ præsepe iustos ho-
mines sub natura, deinde sub lege, tertio sub gra-
tia. Ex natura, scilicet ab Adam tam longa ætate
quæ nondum erat data: tunc enim, aut, duce ra-
tione cognoscebatur Creator, & quemadmodum esset vi-
vendum, scriptum gerebatur in cordibus, non lege litte-
ræ, sed nature. Verum vitiorum moribus (inquit)
ubi cepit non sufficere natura tam decolor, lex ei addita
est, quæ velut lima fulgore pristino, detrita rubiginem, red-
deretur. Sed postea quam nimia, sicut disputat, pec-
candi consuetudo prævaluit, qui sananda lex parum va-
let, Christus advenit, & tanquam morbo desperatissimo,
non discipulos, sed per seipsum medicus ipse subven-
nit.

Itaque Pelagiani, ne gratiæ Dei viderentur ini-
mici, multiplex genus gratiæ comminiscaban-
tur: nam ipsum naturale arbitrii voluntatis, gra-
tiam appellabant; legem Moysi necessariam
fuisse constabant, quæ velut unguis & pri-
stino detrita rubiginem, natura redderetur; do-
ctrinam & revelationem divinam recipiebant,
quæ nobis demonstraret quid facere debeamus;
remissionem peccatorum, & Christi exempla ad
vitam recte instruendam esse necessaria prædica-
bant. Unde illi fuisse philosophia Ethnici, lege
Judæi, solo nomine Christiani, & mutabilitate
Prothæi, in varias se species transformantes, ut
veram Christi gratiam adolerent.

Hæc sunt certa & indubitata apud omnes Theo-
logos.

logos. Sed difficultas est, & gravis controversia inter Thomistas & Neoplatonicos, an Pelagiani, præter gratias illas extrinsecas, tandem aliquando gratiam internam ad se trahunt: subindeque præter duos istos Pelagianæ hæresis jam expositos, tertius admittere ducitur? Pro cuius resolutione sit.

ARTICULUS III.

An & quam gratiam internam Pelagius admisit?

Notandum primo, gratiam internam dividi in habitalem, per quam formaliter sumus intrinsecè iusti & filii Dei adoptivi; & actualem, quæ datur ad operandum, & cum ipsa operatione transit, istamque rursus dividi in prævenientem, quæ operationem antecedit, saltem prioritate naturæ, & concomitantem seu cooperantem, quæ operationem comitatur, ac immediate in ipsam insinuat, à quibusdam gratia cooperationis, seu coefficientis appellatur.

Notandum secundo, quod cum duæ sint potentie in homine, intellectus scilicet & voluntas, duæ etiam gratiæ interne in eos operari possunt: una quæ se teneat ex parte intellectus, ipsamque illuminet; alia quæ afficiat ipsam voluntatem, eamque, ut ita dicam, immediate tangat & immutet. Hæc verò contritus duplex esse potest: unus purè moralis ac metaphoricus, qui fit medio obiecto proposito, à quo allicitur & trahitur ipsa voluntas; quem Augustinus Tractatu vigesimo sexto in Joannem explicat, exemplo ovis, quæ ostensione tami viridis trahitur, & pueri qui demonstratione pomi vel nucis ad currendum incitantur: *Ranum* inquit, *viridem ostendit ovi, & trahit illam; nucem pueri demonstrantur, & trahuntur*; alter realis est & physicus, qui fit per realem & physicam voluntatis inclinationem, aut, ut loquitur Augustinus, per subministrationem spiritus & virtutis. His præmissis,

Dico primo, Pelagium non solum gratiam externam, consistentem in manifestatione Evangelii, & exemplis Christi, sed etiam internam spiritus sancti illustrationem agnovisse, post multas tandem disputationes cum Divo Augustino, & aliis SS. Patribus habitas; subindeque tertium Pelagianæ hæresis statum esse admittere ducim.

Probatur ex Augustino libro de gratia Christi cap. 7, ubi refert verba Pelagii dicentis: *alluvit nos Deus per revelationem & doctrinam, dum cordis nostri oculos aperit, plura futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos malis formis & ineffabili dono gratiæ celestis illuminat*. Quibus verbis aperte agnoscit Pelagius donum gratiæ celestis illuminantis intellectum, & non solum doctrinam, & legem externis manifestatam. Unde idem Augustinus cap. 11. ejusdem libri affert tanquam exemplum hujus revelationis, sapientie, & doctrinæ, illam altissimam revelationem, quæ sancto Paulo data fuit, quæ sine dubio intus non potest fieri, nisi, Deo intrinsecè manifestante veritatem. Quod tamen quia nequaquam ad bene vivendum sufficit, nisi intus simul etiam afficiatur ipsos voluntatis operetur. Hinc infra capite 24. Pelagiana in illam opinionem resellens, dicit: *Legant ergo & intelligant, intueantur atque fa-*

teantur, non lege atque doctrinâ in sanante foris secus, sed internâ atque occultâ, mirabilis atque ineffabilis potestate, operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes (ut fatebantur Pelagiani), & illucere credebant, sed etiam bonas voluntates.

Confirmatur ex eodem Augustino cap. 41. e. 19 ejusdem libri, ubi hæc scribit: *Ipsam verò doctrinam quæ possibilitatem naturalem perhibet adjuvare, in lege constituit atque doctrinâ, quam nobis facit etiam sancto Spiritu revelari, propter quod & adorantem esse commendat. Sed adoratio non debetur legem & doctrinam externis tantum revelantibus, nam hoc potest fieri Angeli vel hominis ministerio: Ergo Pelagius non solum externam, sed etiam internam doctrinam revelationem admisit.*

Dico secundo: Pelagius non solum illustrationem in intellectu, sed etiam excitationem & motionem moralem in voluntate agnovit; sed per hoc à commendatione legis & doctrinæ non recessit.

Primâ pars probatur ex Augustino libro de gratia Christi capite decimo, ubi Pelagium sic loquentem, & hæc verba apostoli: *Deus operatur in nobis velle*, sic exponentem inducit: *Operatur in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum mere animalium tantummodo præsentia diligentes, futura gloriæ magnitudine, & prætorum sollicitudine succendit, dum revelatione sapientie, in desiderium Dei stupentem suscitât voluntatem, dum nobis (quod tamen alibi negare non metuit) suadet omne quod bonum est. Ubi expendenda sunt illa verba: quod tamen alibi negare non metuit, quibus sanctus Doctor significat, Pelagium initio quidem negasse internam illuminationem intellectus, & suasionem, seu excitationem moralem voluntatis, quæ fit à gratia, postea verò (id est post Concilium Chalcedonense, & pluresque concertationes, cum ipso Augustino & aliis sanctis Patribus habitas) utramque admisisse. Unde Petavius libro de Pelagianæ & Semipelagianæ hæresi capite nono, numero undecimo hæc scribit: *Adhibuisse Pelagium gratiam aliquam qua voluntas excitatur, ostendunt ipsius verba, quæ citat Augustinus 1. de gratia Christi capite decimo, ubi ait revelatione sapientie in desiderium Dei stupentem excitari voluntatem. Sed hanc gratiam in sola intelligentia & cognitione ponebat; alteram autem, quam præcipue querebat Augustinus qua voluntas ipsa proxime ac per se moveatur, necessitatem esse deest, ubi liberatus inimicam, ut Iulianus ait apud Augustinum lib. 1. cap. 95. operum imperfecti.**

Quod autem per hoc à commendatione legis & doctrinæ non recessit, idem Augustinus verbis immediate sequentibus aperte declarat, subdicens: *Quid manifestius, nihil aliud enim dicere gratiam, quàm Deus in nobis operatur velle, quàm legem atque doctrinam? In lege namque & doctrinâ sanctarum scripturarum, futura gloriæ atque prætorum promittitur magnitudo: ad doctrinam etiam pertinet cum suaderetur omne quod bonum est. Ex quibus verbis hoc argumentum desumo. Munus & officium legis & doctrinæ est docere, illuminare, ostendere quid faciendum sit, & ad id hortari ac suadere; non verò dare vires ad id faciendum & implendum, ut fuscè prosequitur Augustinus toto libro de spiritu & littera: Sed interior illa revelatio, & moralis excitatio, quam Pelagius admisit, habebat solum docere, ostendere, manifestare, illuminare, exhortari, suadere, &c. non autem spiritum & virtutem infundere, seu voluntatem infirmam sanare, roborare, & ad-*

agen.

agendum applicare : Ergo gratia illa Pelagii à A
commendatione legis & doctrinæ non recede-
bat. Unde Pelagius Epistolâ ad Demetriadem,
vixit illum exhortans ad sanctitatem, torus
est in commendanda gratia illa legis & doctri-
næ, & consideratione exemplorum Christi, alio-
rumque id genus, concludens cap. 27. Tunc senties
quantum ad eum amorem adiuverit te sapientia, quantum
sit in te divina legis auxilium.

22 Ex quo intelliges primò, veram Christi gra-
tiam (qualem Augustinus admittit) non tantum
illuminare intellectum, & excitare voluntatem,
sed etiam eam intus reformare, ac immutare, ut
egregie declarat D. Prosper in carmine de ingra-
tis, his verbis;

Non hac confilio tantum, hortatuque benigno,
Suadens atque docens, quasi normam legi haberet.
Gratia, sed mutans intus mentem, atque reformans,
Vixit novum ex fracto singens virtute creandi.

23 Intelliges secundò: quòd quando SS. Patres
Pelagii errorem referentes, dicunt illum docuisse
hominem per liberum arbitrium, solâ legis &
doctrinæ manifestatione adjuvum, posse imple-
re mandata Dei, & vitam æternam promereri,
per hoc non intendunt negare, Pelagium gra-
tiam interioris illuminationis & moralis excita-
tionis admisisse; sed volunt tantum utramque
hanc gratiam, quam Pelagius admisit, ut ex Au-
gustino ostendimus, ad gratiam legis & doctri-
næ reduci, & sub ea comprehendì; cum propriū
legis & doctrinæ sit illuminare intellectum, ju-
xta illud Proverbiorum sexto. Mandatum lucerna
est, & lex lux; subindeque moraliter & objective
excitare voluntatem ad bene agendum. In ego-
dem sensu loquutus est sanctus Thomas quòdli-
beto quinto articulo septimo, dum dicit: Caven-
dus est error Pelagii, qui posuit quòd per liberum arbitri-
um homo poterat adimplere legem, vitam æternam mere-
ri, nec indigebat auxilio divino, nisi quantum ad hoc
quòd sciret quid facere deberet. secundum illud Psalmi
142. Docet me facere voluntatem tuam. Vel etiam di-
cipit, S. Doctorum, & alios SS. Patres, loqui
de hæresi Pelagii in secundo statu, non verò de
tertio, in quo post multas concertationes cum
S. Augustino habitas, & post damnatam ipsius
hæresim à Zozimo Papa, tandem gratiam interio-
rem, illuminantem intellectum, & excitan-
tem moraliter voluntatem, admittere coactus
est, ut constat ex testimoniis Augustini supra ad-
ductis, & magis patebit ex dicendis articulo se-
quenti.

24 Dico tertio, licet Pelagius auxilium possibili-
tatis, seu quòd dat nobis posse, admisit, auxi-
lium tamen voluntatis & actionis, seu quòd dat
nobis velle & operari, reiecit.

Pater hoc ex Augustino libro de gratia Chri-
sti capite tertio ubi de Pelagio sic ait: Cum tria
constituat atque distinguat quibus divina mandata dicunt
impleri, possibilitatem, voluntatem & actionem, possibilita-
tem scilicet quâ potest homo esse iustus: voluntatem,
quâ vult esse iustus, actionem, quâ iustus est, horum trium
primum, id est possibilitatem, datam constituitur a creatore
nature, nec esse nostra potestate, sed eam nos habere et-
iam si nolimus, duo vero reliqua, id est voluntatem & ac-
tionem, nostra esse, asserit, atque ita nobis tribuit, ut non
nisi à nobis esse contendat. Denique gratia Dei non ista
duo, quæ nostra omnino esse, id est voluntatem & ac-
tionem, sed illa quæ in potestate nostra non est, & nobis ex
Deo est, id est possibilitatem, perhibet adiuvari, tanquam

illa quæ nostra sunt; hoc est voluntas & actio, tam sibi va-
lentia ad declinandum à malo, & faciendum bonum, nec
divino adiutorio non indigent: illud verò quòd nobis ex
Deo est, hoc sit in voluntate, id est possibilitas, ut semper
gratia adiuvetur auxilio. Et capite sequentis, sic Pe-
lagium inducit loquentem: Nos scitria ista distin-
guimus, & certum velut in ordinem digesta partemur.
Primo loco posui statum, secundo velle, tertio esse. Primum
in natura, id est posse, ad Deum proprie pertinet, qui il-
lud creatura sue contulit: duo vero reliqua, hoc est velle
& esse, ad hominem referenda sunt, quia de arbitrij fonte
descendunt. Ergo in voluntate & opere bono laus homi-
nis, in velle & hominis & Dei, qui ipsius voluntatis & ope-
ris possibilitatem dedit, quique ipsam possibilitatem,
gratia sua adiuvat semper auxilio: quòd verò homo po-
test velle bonum, & que perficere, solus Dei est. Et pau-
lò post: Per generaliter universa complentur, quòd pos-
sumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est quò
hoc posse donavit, qui hoc posse adiuvat: quòd verò bene
vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est,
qui hac omnia verè etiam in malum possumus. Et
capite quinto ejusdem libri Augustinus loquens
de Pelagio, sic ait: Possibilitatem, voluntatem, ac-
tionem, tantâ subtilitate curavit distinguere, ut quan-
documque legimus vel audimus divina gratia adiuvo-
rium constitui, sit in lege & doctrina, sive ubilibet
constituit, sciatis quòd loquitur, nec careamus ali-
ter eam intelligendo quàm sentit. Scire quippe debemus,
quòd nec voluntatem nostram, nec actionem, divi-
no adiuvari credit auxilio, sed solam possibilitatem vo-
luntatis, atque operis, quam solum ex his tribus nos
habere asserit ex Deo: tanquam hoc sit infirmum,
quòd ipse Deus posuit in natura; cetera verò duo quæ
nostra esse volunt, ita sunt firma, & fortia, & si-
bi sufficientia, ut nullo indigeant eius auxilio; & i-
ded non adiuvet ut velimus, non adiuvet ut agamus,
sed tantummodo adiuvet, ut velle & agere valeamus.

Denique idem sanctus Doctor capite quadra-
gesimo septimo totam de auxilio gratiæ con-
troversiam ad hoc quum reducit, ut Pelagius
non solum possibilitatem, sed etiam voluntatis
& actionis auxilium contineatur, & subdit: Si
ergo consenserit nobis (Pelagius) non solum possibilitatem
in homine, sed ipsam quoque voluntatem & actionem
admittas adiuvari, nihil de adiutorio gratiæ Dei,
quantum arbitror inter nos controversari relinquetur.

Habemus ergo ex Augustino, Pelagianis ad-
mississe auxilium possibilitatis; auxilium autem
voluntatis & actionis, repudiasse. Habemus &
utriusque auxilii triplicem discrimen: auxilium
possibilitatis pertinet ad actum primum, & po-
tentiam rationis ac liberæ, in qua recipitur, in-
differentiam ad agendum vel non agendum im-
mitte, nihil proinde aggreddi, nisi excitatum;
nihil agere nisi actum, nihil exequitur nisi im-
petatum, nihil influit nisi decretum, nihil mo-
vet nisi motum, nihil efficit nisi applicatum; non
procedit ad actionem nisi impulsum, non per-
venit ad effectum nisi directum: auxilium au-
tem voluntatis & actionis, voluntate nunc vo-
litionem & actionem infallibiliter efficit, & in-
dissolubili nexa potentiam cum actu coniungit,
nobisq; adhibetur ut ipsa velimus & agamus,
non autem ut velle & agere valeamus. Unde ta-
le auxilium, tetrum, horribile, funestum, necessi-
tans, ac liberatis humanæ ultimam, ut ita dicam
vulnus, Pelagianis visum est, ut patebit ex dicen-
dis articulo sequenti.

Quæres, an auxilium illud possibilitatis quòd Pe-
lagiani admittunt, esset verè auxilium sufficiens?

Respon-

Respondeo negativè: quia illa omnia, quibus Pelagiani dicebant naturalem arbitrii libertatem & possibilitatem adjuvare, compellegerunt, doctrinam, exemplum Christi, illuminationem intellectus, & moralem excitationem voluntatis non sufficiunt ad reddendum hominem perfectè, & completè potentem ad actus supernaturales eliciendos, sed insuper requiritur virtus aliqua supernaturalis, physicè movens ac immutans voluntatem, seu motio quædam virtuosa ordinis supernaturalis, vel, ut Augustinus loquitur, *ministratio spiritus & virtutis*. Ratio est, quia cum voluntas sit non solum principium morale, sed etiam physicum actuum supernaturalium quos elicit, e.g. actus charitatis, aut contritionis, ut de impotente reddatur completè potens ad eos eliciendos, prius, saltem naturā, quam operetur, debet non solum moraliter, sed etiam physicè moveri seu immutari, virtutem aliquam motivam, seu motionem virtuosam recipiendo. Unde in Tractatu de actibus humanis, fusè ostendimus, eos qui gratiam moraliter tantum prævenientem & excitantem admittunt, & physicè præmoveniem repudiant, auxilium verè sufficiens de medio tollere, illudque, sublatā gratiā physicè prædeterminantē, non posse salvari.

Vari. Dico quariò, Pelagium admississe gratiam cooperationis, aut coëfficientiæ, seu concursum simultaneum ordinis supernaturalis.

29 Probat per primò ex D. Hieronymo lib. 1. contra Pelagium in principio, ubi refert Pelagium dixisse: *Quidquid in me boni habeo, illo suggerente & adjuvante completur*. Et interroganti Hieronymo, quod agi bonum; tuum est, an Dei? Respondit: *Deum est & Dei, ut ego operer, ille adiuvat*.

30 Probat per secundò ex Divo Augustino in Enchirid. capite trigésimo secundo, & libro primo ad Simplician. quæstione secunda ubi clarè supponit Pelagium docuisse, Propterea dictum esse ab Apostolo, non est volentis, neque agentis, sed miserentis Dei, quia ex utroque sit, id est ex voluntate hominis, & misericordia Dei, tanquam diceretur: non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei: Ergo supponit Pelagium admississe gratiam cooperationis & coëfficientiæ, seu concursum simultaneum ordinis supernaturalis.

31 Quantum verò ad concursum simultaneum ordinis naturalis, plures existimant Pelagium illum negasse, aitenim apud Divum Hieronymum in Epistola ad Ctesiphontem: *Si voluero currere digitum, movere manum, ambulare, stare, sedere, scribere, sputa jacere, &c. semper mihi auxilium Dei necessarium est*: Alii verò contendunt, ipsum nomine auxilij quod negavit, intellexisse influxum in causam, seu motionem & applicationem ipsius causæ: Tum quia illum concursum negabat, qui est complementum potentie ad operandum, ut patet ex verbis illis Pelagij ad Divum Hieronymum in eadem Epistola relatis: *Dei mihi arbitrii libertatem, quid rursus te ingeris, ut nihil facere possim, nisi tu in me tua dona compleveris*: Tum etiam, quia hunc concursum negabat ad nostros actus, quem existimabat liberum arbitrium tollere; dicebat enim apud eundem Hieronymum: *Non ultra indigemus Dei auxilio, ne si indigerimus, liberum frangatur arbitrium*: concursus autem purè simultaneus & indifferens, ne apparenter quidem nocet libertati, cum voluntatem non determinet, sed ab ea potius determinetur & applicetur. Addunt, quod idem Pelagius

A negabat concursum Dei, quia assererat unumquemque arbitrio suo regi, ut refert idem sanctus Doctor in eadem Epistola ad Ctesiphontem: concursus autem quo causæ secundæ reguntur, debet in ipsas influere, easque ad agendum movere & applicare; cum usus qui est proprius actus domini, seu regiminis, nihil aliud sit quam applicatio rei ad operationem, ut docet sanctus Thomas supra quæstione decima sexta, art. 1.

Sed hujus difficultatis resolutio parum refert ad intelligentiam hæresis Pelagianæ; quia contentio SS. Patrum cum Pelagianis fuit præcipuè de necessitate gratiæ propriè dictæ, non verò de concursu generali: unde licet Durandus, Ludovicus à Dola, & alii, omnem concursum Dei tam prævium quam simultaneum negent, Pelagianis tamen & hæreticis non annumerantur.

Dico ultimò: Pelagiani docebant gratiam remissivam peccati esse donum internè renovans seu instaurans naturam, & non extrinsecè tantum peccata condonans. Est contra Suarem, Becanum, & alios Recentiores, existimantes Pelagium non agnovisse gratiam internam sanctificantem nos, & à peccatis mundantem, animamque ornantem & decorantem; sed docuisse justificationem esse meram peccatorum condonationem, seu non imputationem, eò ferè modo quo Hæretici nostri temporis dogmatizant.

C Probat per conclusio apertè ex Epistola Pelagij ad Demetriadem, ubi expresse docet per gratiam Christi nos in meliorem hominem transformari; nos expiari & mundari; nos filios Dei, & coheredes Christi fieri; Ecclesiam sine macula rugaque reddi. Sic enim ait capite octavo. *Si ante legem, & multò ante nostri Salvatoris adventum, iussit quidam vixisse & sancti transferantur, quanto magis post illustrationem adventus eius, non id posse credendum est, qui instructi per Christi gratiam, & in meliorem hominem renati sumus; qui sanguine eius expiati atque mundati, illiusque exemplo ad perfectam iustitiam incitati, meliores illi esse debemus, qui ante legem fuerunt; meliores etiam quam fuerint sub lege*. Ecce capite vigesimo secundo. *Nobilitas ad hoc tantum memineris, ut cum claritate generis, mortui sanctitate contendas; & cum nobilitate corporis, animi virtute nobilior proficias, magisque illa virtute glorieris, qua filios Dei, & coheredes Christi facit*. Item capite vigesimo quarto. *Sancti virgines quæ se nuptiis præparant, &c. mirà se sollicitudine formare student, &c. Non minorem sponsus tuus requirit ornatum, qui cum universam Ecclesiam, salutaris aqua lavacro purificatam, sine macula rugaque reddiderit, quotidie cupit tam fieri pulchriorem*.

Idem colligitur ex eo quod Pelagiani docebant, quod nimirum et si baptismus non esset necessarius parvulis ad culpam originalem delendam (quam nullam ex Adam trahi existimabant) requirebatur tamen ad alios effectus, quos gratia baptismalis confert, nempe ad sanctificationem animæ, interiorem ejus renovationem, adoptionem in filium Dei, & regni cælestis aperitionem: Quòd ut probarent, adducebant S. Joannis Chrysostomi testimonium, quo gratiæ baptismalis dotes elegantissimè describuntur. Verba Juliani apud sanctum Augustinum libro 1. contra Julian. capite 6. hæc sunt: *Sanctus Ioannis Constantopolitanus negat esse in parvulis originale peccatum; in ea quippe homilia quam de baptizatis habuit: Benedictus, inquit, Deus, qui facit mirabilia solus, qui fecit universa, & convertit universa*. Ecce liber-

libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur pauld ante capivi, & cives Ecclesie sunt, qui fuerunt in peregrinatione errore; & iustitia in sorte versa. Qui fuerunt in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti, sed & iusti: non solum filij, sed & heredes, sed & fratres Christi: non tantum fratres Christi, sed & coheredes: non solum coheredes, sed & membra: non tantum membra, sed & templum: non tantum templum, sed & organa spiritus. Vides quot sunt baptismi largitates: & nonnulli deputant celestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere: nos autem honores computavimus decem. Hac de causa etiam infantes baptizamus, cum non sint inquinati peccato, ut eis detur vel addatur sanctitas, iustitia, adoptio, hereditas fraternitas Christi, ut eius membra sint. Hæc Julianus: quibus aperte proficitur, gratiam baptismalem esse donum aliquod supernaturale in anima receptum, & variis dotibus eam exornans. Unde idem Julianus apud Augustinum libro primo operis imperfecti folio quinquagesimo octavo loquens de gratia baptismali, ait: Hanc gratiam locupletem spiritualibus donis credimus, & multis optimam muneribus, ac reverendam virtutibus. Quæ verba aperte declarant, Pelagianos tum gratiam habituales sanctificantem, tum etiam virtutum supernaturalium habitus infusus admisisse, & solum de gratia actuali, seu auxiliante, inter ipsos & Augustinum fuisse controversiam.

Obijcit primò Suarez Prologom. 5. de gratia numero quinto Pelagius negavit, vel certe non agnovit actus supernaturales: Ergo pariter sustulit dona gratie habitualia; ablati enim attributus, necesse est habitus tolli, cum habitus sint propter actus.

Sed negatur consequentia: Tum quia alius esse potuit Pelagio gratie habitualis usus, tamen nihil eam ad ipsos actus, sed solum voluntatem hominis conferre censeret; potuit enim illam admittit ad sanctificandam, mundandam, & ornandam animam, aliasque prerogativas acquirendas, de quibus supra Julianus ex D. Chrysostomo disseruit: Tum etiam quia cum gratia habitualis per liberum arbitrium, quod est proxima ratio agendi, determinetur ad operandum Pelagiani nullum auxilium supernaturale applicans liberum arbitrium ad agendum admittebant, exultare potuerunt nullos dari actus supernaturales, et si dona gratie habitualia in anima & ejus potentis residerent.

Obijcit secundò ibidem numero quinquagesimo & libro septimo de gratia capite sexto. Licet Pelagius gratiam remissionis peccatorum admisit, dixit tamen illam non fieri per interitus gratia subministrationem, ut dicit Augustinus cum alio Episcopo Epistola nonagesima quinta. Et libro de gratia Christi capite secundo ait sensisse Pelagium nos salvari, adjuvare non aliqua subministratione virtutis, sed viribus propria voluntatis: & id in Concilio Milevitano can. 3. damnatur, quia gratiam ad solam remissionem peccatorum valere dicebat. Ergo Pelagius per remissionem peccatorum non intellexit infusionem gratie sanctificantis, aliorumque habituum supernaturalium quos eam comitantur, sed nudam & simplicem peccatorum condonationem.

Respondeo triplicem ad minus in hoc discursu Sinaris contineri hallucinationem: Primam quidem in hoc quod ait sanctum Augustinum cum aliis Episcopis (Aurelio Felice, Alipio, Evodio, & Possidio) in illa Epistola quam ad Innocentium Panam scripserunt, dixisse quod Pelagius intellexit remissionem peccatorum fieri absque infusione gratie habitualis. Equidem verba Episcoporum esse falso: Sive gratiam dixerit (Pelagius) esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legem preceptum, nihil eorum dicit quod per subministrationem spiritus sancti pertinet ad concupiscentias, tentationesque vendandas. Quæ verba tanè longè aliud significant atque sonant, quàm quod Author non persuadere conatur. Significatur quippe remissionem peccatorum, quocumque modo illa intelligatur, non esse illud adjuvamentum divine gratie, quod per subministrationem, sive inspirationem spiritus sancti datur ad superandas concupiscentiarum tentationes, quæ contra animum jam purgatum peccatorum remissione confurgunt: illa enim habet esse fixum & permanentem, illud cum actio ne huius & transiit, illa præterita peccata delentur, illo futura caventur, illa peccator justificatur, illud iustus perit ut iuste vivat; denique pro illa impetranda dictum est, ac dicitur quotidie a fidelibus: *Dimitte nobis debita nostra*, pro isto verò: *Et ne nos inducas in tentationem*.

Secunda hallucinatio est, quòd ille Auctor existimat, Augustinum libro de gratia Christi capite secundo per subministrationem spiritus sancti intellexisse collationem gratie habitualis, quasi velit Pelagium negasse in ipsa remissione peccatorum gratiam habituales infundi. At verò sanctus Augustinus non ait quod Suarez refert, nempe nos salvari, adjuvare non aliqua subministratione virtutis, sed viribus propria voluntatis (quo loquendi modo, videri posset, sanctum Augustinum significare, Pelagium negasse gratiam habituales) sed ait sensisse Pelagium, nos adjuvari ut non peccemus, non aliqua subministratione spiritus sancti, sed viribus propria voluntatis, quid sibi dimissione peccatorum præstitum fuerit per actus singulos recordantes. Quæ tanè verba non indicant questionem esse de gratia habituali quæ remittuntur peccata, sed potius de auxilio actuali ad non peccandum necessario.

Tertia hallucinatio, & omnium maxima, consistit in eo, quod asserit Pelagium damnari in Concilio Milevitano, quòd in remissione peccatorum gratiam habituales non intelligeret. De hac enim gratia nulla erat controversia, nulla disceptatio inter Pelagianos & sanctos Patres, ut luculentis Augustini testimoniis jam satis superque demonstravimus, & ingenue fateretur Valsequez hic disputatione centesima nonagesima sexta, capite tertio, numero decimo tertio, ubi sic ait: Scholastici qui putaverunt cum Pelagio disputatum fuisse de necessitate gratie habitualis, & remissionis peccatorum, ad servanda præcepta, ignorant vocis & historia lapsi sunt, existimantes nomine gratie intelligi gratiam habituales, & remissionem peccatorum. Capitale ergo dogma Pelagii quod in Concilio Milevitano damnatur, & à sancto Augustino variis in locis confutatur, consistit in eo quod ille hæreticus docebat, petendam quidem esse gratiam, quæ remissionem peccatorum affert; & dici posse: *Dimitte nobis debita nostra*; tamen illud quod sequitur, *Ne nos inducas in tentationem*, non sic accipiendum, quasi postulari debeat auxilium ad superandas tentationes necessarium. Hoc, inquam in Concilio Milevitano canone tertia damnatur; non verò quod ait Suarez, ut patet ex verbis Concilii, quæ sunt hæc: *Placuit ut quicumque dixerit, gratiam Dei, in qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum*.

rum valere quæ jam commissa sunt, non etiam ad adiutorium quo non committantur, anathema sit.

Obijcies tertio: Divus Augustinus subtilissimus ac diligentissimus hæresis Pelagianæ indagator, libro de gratia Christi capite trigésimo affirmat se nusquam in scriptis Pelagii & Celestii gratiam quâ justificamur, & quâ charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, potuisse invenire: Ergo Pelagiani habitualis gratiæ dona non admiserunt.

Respondeo Augustinum non dicere absolute quod in scriptis Pelagii & Celestii gratiam illam quâ justificamur, &c. inveniri non potuerit, sed addere, quemadmodum confitenda est, quia gratia habitualis, & habitus infusus qui ab ipsa dimanant, admitti debent, non solum ad sanctificandam, mundandam, & ornandam animam, sed etiam ad influendum unâ cum ejus potentis in actus supernaturales; ob quem cum Pelagius, ut supra annotavimus, talia dona non admisit.

ARTICULUS IV.

An Pelagiani veram Christi gratiam, quæ facit velle & operari, tandem aliquando admiserint?

Affirmat Jansenius libro sexto de hæresi Pelagiana capite primo & sequentibus; atque hunc dicit fuisse quartum & ultimum hæresis Pelagianæ statum, cepisseque postquam Zozimus Papa, strenuissimè cooperantibus Africanorum Episcoporum litteris & Conciliis, hæresim Pelagianam solemniter damnavit: nam cum antea Pelagiani veram Christi gratiam, quæ facit nos velle & operari, respuerent, damnatione illâ oppressi, talem gratiam admittere coacti sunt. Verum eam dupliciter alterarunt & corruerunt: Primo quia dixerunt talem gratiam non dari gratis, sed ex merito; & proinde non esse gratiam, quia, ut ait Apostolus Romanorum undecimo, si gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia non esset gratia: hæc autem merita illam præcedentia dicebant esse cupiditatem boni, id est, primam bonam voluntatem credendi & convertendi se ad Deum, sive bene vivendi; idque affirmabant, ne alioquin invito & reluctanti homini diceretur imitari divinitus cupiditas boni, si videlicet non dum volenti daretur gratia, quâ vellet. Secundo quia docuerunt veram illam gratiam, licet ad adipiscendam perfectionem & salutem utilis sit, non tamen simpliciter esse necessariam, sed tantum ut facilius obtineatur.

Primum probat Jansenius ex celebri D. Augustini testimonio, desumpto ex libro de gratia Christi, quem post damnatam hæresim Pelagii prius ab Innocentio I. deinde à Zozimo, sanctus Doctor conscripsit, ut ipse ait libro secundo Retract. capite quinquagesimo. Nam capite vigesimo tertio hujus libri hæc verba Pelagii refert Augustinus: Qui currit ad Deum, & a Deo se regi cupit, id est voluntatem suam ex ejus voluntate suspendit; qui ei adhaerendo jugiter, unus secundum Apostolum cum eo sit spiritus, non hoc nisi de arbitrio efficit voluntate, quâ qui bene utitur, ita se inquit, totum tradit Deo, omnemque suam mortificat voluntatem, ut cum Apostolo possit dicere: Vivo ego, &c. non ego, vivi autem in me Christus; pñique cor suum in manu Dei, ut illud quod voluerit Deus ipse declinet. Quibus Pelagii verbis

A subjungit sanctus Augustinus: Magnum profectò adiutorium divini gratia, ut cor nostrum, quod voluerit Deus ipse declinet. Sed hoc tam magnum adiutorium, sicut ipse desuper, tunc mitemur, cum sine illo adiutorio non nisi de arbitrio libertate ad Deum currimus, ab eo nos regi cupimus, voluntatem nostram ex ejus voluntate suspendimus, eique adhaerendo jugiter, unus cum illo esse spiritus. Hæc scilicet tam ingentia bona non nisi arbitrio secundum istum efficitur libertate, ut hu præcedentibus meritis sit ejus gratiam consequamur, ut cor nostrum quod voluerit Deus ipse declinet.

Alterum colligit Jansenius ex eodem sancto Doctore sermone decimo tertio de verbis Apostoli capite undecimo ubi hæc scribit: Non sicut quidam dicere cœperunt, coacti sunt aliquando gratiam confiteri, & benedicimus Deum, quia rei hoc aliquando dixerunt: accedendo enim poscere potuerunt, & ad id quod verè rectum est pervenire. Tam verò dicunt adiutricem esse gratiam Dei ad facilius faciendum, ista sunt verba eorum: Ad hoc dedit, inquit, Deus gratiam suam hominibus, ut quod facere iubentur per liberum arbitrium, facilius implere possint per gratiam. Volo facilius, remò difficilior tamen & remò itur: iumentum facilius pedibus afficiunt; sed tamen & pedibus pervenitur, Non est sic, &c.

Adducit etiam versus D. Prosperii in catmine de ingratia, ubi de Pelagianis canit:

*Sic vitam æternam acquiri potuisse, vacante
Hac opè, quæ legem supereminet: ut sine lege
Ex naturali potius virtute capessat?
Nunc autem studiis vergentibus in mala multa,
Crevisse auxilium: non quo cessante, salutem
Non cuperet per difficles natura laqueos:
Sed quo conatus operum, afflictiisque iuvante,
Proposiam cuius ferret mens libera palmam.*

Quibus versibus aperte declarat Pelagianos existimasse, corruptam hunc per peccandi consuetudinem naturâ, nos egere quidem ad bene vivendum quotidiano gratiæ auxilio, à lege & doctrina distincto, illud tamen solum ad facilius operandum requiri. Unde Augustinus libro de hæresibus, hæresim octogésimâ octava Pelagianorum hæresim describens, ait: Denique Pelagius à fratribus increpatus, quod nihil tribueret adiutorio gratiæ Dei ad eius mandata faciendâ, correptioni eorum eatenus cessit, ut non eam libero arbitrio præponeret, sed infidelis calliditate supponeret, dicens ad hoc eam dari hominibus, ut quæ facere per liberum arbitrium iubentur, facilius possint implere per gratiam.

Nihilominus dicendum existimo, his quidem testimoniis manifestè probari, Pelagianos post damnatam ipsorum hæresim sub Zozimo Papa, cepisse deflectere ad Semipelagianismum, & docere gratiam ex meritis bonæ voluntatis dari, eamque solum ad facilius operandum requiri; non tamen probari tunc eos veram Christi gratiam, quæ facit nos velle & operari, admisisse. Primum liquet ex testimoniis adductis. Secundo verò probatur ex Divo Augustino libro de gratia Christi, quem, ut supra annotavimus, post damnatam hæresim Pelagii à Zozimo Papa edidit: nam postquam capite vigesimo tertio retulit verba supra dicta Pelagii, quibus auxilium efficax ad volendum & agendum admittere videbatur, & postquam subdidit: Magnum profectò adiutorium divini gratia, ut cor nostrum quod voluerit Deus ipse declinet; deinde capitibus sequentibus aperte declarat, Pelagium in suo iamento per errore perstitisse, & his non obstantibus, gra-

gratiam quæ facit velle & operari semper ne-
gasse. Paret hoc primò ex capite vigesimo quin-
to hujus libri, ubi sic ait: *Definat Pelagius & seip-
sum & alios fallere, contra Dei gratiam disputando. De-
finat dicere quod possumus omne bonum facere, dicere,
cogitare, illius est qui hoc posse donavit, qui hoc posse ad-
iuvavit; quod vero bene vel agimus, vel loquimur, vel cogi-
tamur, nostrum est. Definat, inquam, ista dicere: non so-
lum enim Deus posse nostrum donavit atque adiuvavit, sed
etiam velle & operari operatur in nobis. Et infra: Quo-
modo dicit Pelagius, quod bene loqui possumus, Dei est,
quod bene loquimur nostrum est? cum dicat Dominus:
spiritus Patris vestri est qui loquitur in vobis. Neque e-
nim ait, non vos estis qui dedistis vobis bene posse loqui,
sed ait qui loquitur in vobis; non significans possibilitatem
prestitam, sed exprimens cooperationis effectum. Quo-
modo dicit liberi arbitrij elatus assertor, quod possumus
bene cogitare, Dei est, quod autem bene cogitamus, no-
strum est? Cui respondet humilis gratia predicator: Non
quia idonei sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex no-
bismetipsis, sufficientia nostra ex Deo est. Non enim ait
posse cogitare, sed cogitare.*

Idem constat ex capite trigésimo primo
eiusdem libri, ubi de Pelagio sic ait: *Manifestum est
cum dicere, gratiam secundum merita nostra dari, quam
libet eam, vel qualem libet significet, quam tamen aperte
non exprimit. His enim verbis quamlibet vel qualem-
libet, declarat Augustinus, Pelagium non aperte
significasse, quamnam esset illa gratia; quam dice-
bat secundum merita nostra dari. Unde capite
trigésimo quarto dicit quod nullibi potuit reperire
hanc eam gratiam confiteri, quâ non solum possibilitas
naturalis voluntatis & actionis, sed ipsa etiam voluntas
(id est volitio) & actio, subministratio sancti Spi-
ritus adiuvatur. Et capite quadragésimo primo
asserit quod Pelagius ab illo suo manifestissimo dogma-
te non receditur minime, ubi ista illa constituit, possibilita-
tem, voluntatem, actionem, & solum possibilitatem dicit
diprimo semper aditari auxilio, voluntatem vero &
actionem, nullo Dei adiutorio existimare indigere. Deni-
que, ut supra vidimus, idem sanctus Doctor ca-
pite quadragésimo septimo eiusdem libri, to-
tam inter ipsam & Pelagium de auxilio gratiæ
controversiam ad hoc reducit, ut Pelagius non
solum possibilitatis, sed etiam voluntatis & ac-
tionis auxilium confiteatur; & subdit, quod si
tale auxilium vellet admittere, nihil de adiutorio
gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversia re-
linqueretur. Quod certe non debuisset dicere Au-
gustinus, si Pelagius eo tempore gratiam effica-
cem, quæ dat velle & operari, ut datam ex meri-
tis, & ad perfectionem & salutem adipiscen-
dam utilem, non tamen necessariam, admisisset:
sed potius asserere debuisset, quod si ille talem
gratiam ut purè gratuitam, & ad volendum &
operandum simpliciter necessariam, vellet con-
cedere, nulla inter ipsos esset de gratiæ Christi
contentio.*

Hæc magis declarari & illustrari possunt ex
libro de hæresibus, quem postremum, vel inter
postremos, Divus Augustinus conscripsit, ut no-
tatur Lovanienles in censura ejusdem libri, in-
itio, & restatur Isidorus libro de viris illustri-
bus capite nono ubi addit Augustinum morte
preventum, librum illum imperitum reliquisse.
Idem etiam constat ex Epistola ipsiusmet Augu-
stini, eidem libro præfixa, quâ diserte affirmat, se
illum scripsisse post libros Retractionum. In
hoc ergo libro sanctus Doctor hæresim octuagē-
simam octava Pelagianam hæresim describens,
affirmat Pelagianos, quicquid dissimulaverint,

Tomus IV.

& sententiam mutasse vis fuerint, semper in eo
perstitisse, quod adiutorium gratiæ ad bene o-
perandum & peccata vitanda, in lege & doctri-
na constituerint. Verba ejus sunt: *Illam Dei gra-
tiam, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt
(Pelagiani) nisi in libero arbitrio, quod nullis suis præce-
dentibus meritis ab illo accepit nostra natura, ad hoc tan-
tum existimantes ipsum adiuvantem per suam legem at-
que doctrinam, ut discamus quæ facere & quæ sperare
debeamus: non autem ad hoc per donum Spiritus sancti,
ut quæ didicerimus esse facienda faciamus: ac per hoc di-
vinitus vobis datam scientiam consentient, quâ ignorantia
pellitur: charitatem autem dari negant, quâ pie vivitur;
ut scilicet cum sit Dei donum scientia quæ sine charitate*

*inflatur, non sit Dei donum ipsa charitas, quæ ut scientia
non infuset, adificat. Hæc Augustinus, quibus perspi-
cua testatur, Pelagium, ejusque affectas, etiam
tunc cum hæc scriberet, subindeque multo tem-
pore post damnatam à Zozimo Papa hæresim
Pelagianam, non admisisse nisi illud genus gra-
tiæ, quod confert ad sciendum quod facienda
sunt, adeoque se tenet solum ex parte intelle-
ctus; non autem illud quod se tenet ex parte vo-
luntatis, facitque nos velle & operari. Certe in-
juriosè & calumniosè Pelagianos tractasset Au-
gustinus, si quamvis illi sententiam mutassent, &
veram Christi gratiam, quæ facit nos velle & o-
perari, tandem agnovissent, perstitisset nihilo-
minus ipse usque ad extremum vitæ in illis accu-
sands, quod gratiam tantum admitterent, quâ
scire valeamus, non autem veram Christi gra-
tiam, quâ velimus & faciamus. Unde Iansenius
valde hallucinatur, cum asserit Pelagianos, post
damnatam à Zozimo Papa ipsorum hæresim,
veram Christi gratiam, quæ facit velle & ope-
rari, coepisse admittere, cum modis tamen seu
corruptelis supra explicatis, hunc quæ fuisse
quartum & ultimum hæresis Pelagianæ statum:
hanc siquidem gratiam Pelagius semper nega-
vit; quia nunquam intelligere valuit, quomodo
arbitrii nostri libertas cum ea posset consistere:
Hoc enim (inquit Augustinus) intellectu penetrare
pauci valent.*

Sed dices: quamnam ergo est gratia illa, quam
Pelagiani tunc admisserunt & modis prædictis
adulterarunt, dicentes eam dari ex meritis, &
solum ad facilis agendum requiri?

Respondeo auxilium illud, quod tunc Pela-
giani admisserunt, esse aliquid præter legem, &
communem notitiam mandatorum, nimirum
specialem illuminationem, habitam per Spiritu-
sus sancti revelationem, & se tenentem etiam
ex parte potentie, & non solum ex parte ob-
jecti; id est auxilium elevans intellectum ad me-
lius percipiendum legem, & doctrinam à Spiritu
sancto revelatam, ita colligitur ex Augustino
libro sæpe citato de gratia Christi, quem post
damnatam à Zozimo Papa Pelagii hæresim,
contra Pelagium & Celestium edidit: nam ca-
pite septimo ubi recitat verba Pelagii dicentis:
*Deus gratia sua auxilium subministrat, ut quod per li-
berum homines facere iubetur arbitrium, facilius pos-
sint implere per gratiam;* subdit de eodem Pelagio:
*Et tanquam explicaturus quam dicat gratiam, adiu-
xit dicens: Quam nos non ut tu putas, in lege tantum-
modo, sed & in Dei esse adiutorio consistitur. Ubi ali-
quod adiutorium videtur ponere præter legem,
seu cognitionem mandatorum Dei, quod dicit
ad faciendum dei. Sed quod, & quale illud sit, pa-
tet ex verbis quæ Augustinus subiungit: Qui non
desideret ut ostendat quam vult intelligi gratiam? hoc e-*

B 2

nim

nim maxime de illo expectare debemus, ut dicat hoc quod A
dicit, non in lege tantum modo se gratiam confiteri; sed
nobis hac expectatione suspens, quid addiderit intuemini:
adiuvat enim nos, inquit, Deus per doctrinam & re-
velationem suam, dum cor du nostrum oculus aperit; dum
nobis, ne presentibus occupemur, futura demonstrat;
dum diaboli pandit insidias; dum nos multis formis & in-
effabili dono gratia celestis illuminat. Ecce quomodo
Pelagius gratiam internæ illuminationis agno-
vit, non ut simpliciter & absolute necessitatem ad
implenda legis præcepta, sed ut utilem ad me-
lius & facilius ea servanda.

47 Dices: Gratia illuminationis reducitur ad le-
gem & doctrinam, ut supra ex Augustino osten-
dimus. Sed gratia illa, quam Pelagius post dam-
natam suam heresim à Zozimo Papa admisit,
non reducitur ad legem & doctrinam, cum Au-
gustinus supra adductus eam appelleret, *Magnum*
adiutorium divinæ gratiæ, & dicat benedicendum
esse Deum, quod Pelagiani talem gratiam tan-
dem aliquando admiserint. Ergo aliam gratiam,
diversam à gratia illuminationis, Pelagius ad-
misit.

Respondeo duplicem esse gratiam illumina-
tionis, nam quæ se tenet ex parte objecti, & ad
sufficientem ejus propositionem seu applica-
tionem pertinet, quam Pelagius, etiam ante-
quam à Zozimo Papa damnaretur, admisit: al-
teram se tenentem ex parte potentie, seu intel-
lectus, per quam roboratur & elevatur ad af-
fentiendum objecto tali modo proposito; &
hanc admisit Pelagius solum postquam ejus
heresis à Zozimo Papa damnata fuit: hæc verò
gratia, cum potentiam roborat & confortet,
non pertinet ad legem, quæ habet solum ob-
jectum manifestare & proponere, subindeque ab
Augustino, *Magnum gratiæ adiutorium* appella-
tur.

ARTICULUS V.

*Qui fuerint Pelagianorum errores circa
liberum arbitrium.*

Explicatis Pelagianorum dogmatibus circa
divinæ gratiæ necessitatem & efficaciam,
superest ut qui fuerint ipsorum errores circa li-
berum arbitrium, breviter declaremus.

48 Primus est, quod existimarent tabas esse vi-
res naturales liberi arbitrii, sine auxilio gra-
tiæ, illud roborantis & applicantis, legem im-
plere, & salutem æternam consequi posset. Hic
error constat ex dictis supra articulo secundo
de primo & secundo statu heresis Pelagianæ, &
refertur ac refellitur ab Augustino Epistola o-
ctoagesima nona, ubi de Pelagianis sic ait: Illud
quod dicunt, sufficere homini liberum arbitrium ad do-
minicæ præcepta implenda, etiamsi Dei gratiæ, & Spi-
ritus sancti dono ad opera bona non adjuvetur, omnino a-
nathematizandum est, & omnibus execrationibus detes-
tandum. Unde Patres Concilii Carthaginensis
apud eundem Augustinum Epistolâ nonage-
simâ sic de illo errore pronuntiant: Quicumque do-
gmatisat, & affirmat humanam sibi ad vitanda pec-
cata, & Dei mandata faciendâ, sufficere posse naturam,
anathema sit.

49 Secundus est, quod affirmarent libertatem
arbitrii stare non posse cum necessitate & effi-
cacia auxiliorum gratiæ Dei. Dicebant enim a-

puud Divum Hieronymum in Epistola ad Ctesi-
phonem: Non est liberum arbitrium, si detinetur au-
xilio. Quem errorem egregie refellit Divus Au-
gustinus variis in locis, præsertim libro de spiri-
tu & littera capite vigesimo sexto ubi sic habet:
Liberum & eo arbitrium evacuamus per gratiam, absque
sed magis liberum arbitrium statuimus. Sicut enim lex
per fidem, sic liberum arbitrium per gratiam non eva-
cuatur, sed statuitur: neque enim lex impletur, nisi libero
arbitrio; sed per legem cognitio peccati, per fidem impe-
tratio gratiæ contra peccatum, per gratiam sanatio ani-
mæ à vitio peccati, per animæ sanitatem libertas arbitrii,
per liberum arbitrium iustitia dilectio, per iustitiam dilec-
tionem legis operatio. Ac per hoc sicut lex non evacua-
tur, sed statuitur per fidem, quia fides imperat gratiam,
quæ lex impletur ita liberum arbitrium non evacuatur
per gratiam, sed statuitur, quia gratia sanat voluntatem
quæ iustitia libere diligitur. Et Epistola octogesi-
ma octava ait: Voluntas tanto est liberior, quanto sa-
nior; tanto autem sanior, quanto divine misericordiæ,
gratiæque subiectioni. Similia habet Divus Prospet-
scus libens contra Semipelagianos, nam in libro
contra Collatorem capite trigesimo octavo
hæc scribit: Non conturbat nos superbiendum incepta
querimonia, quæ liberum arbitrium causantur aufferi,
si & principia, & profectus & perseverantia in bonis us-
que in finem Dei dona esse dicantur: quoniam optula-
tiones divina gratiæ, stabilimenta sunt voluntati huma-
næ. Et in resp. ad capita Gallorum: Gratia (inquit)
non abolet, sed addolet liberum arbitrium. Quibus ver-
bis gratiam non solum ut libertatis amicam,
sed etiam ut ejus nutrimentum & parentem nobis
exhibet: unde in carmine de ingratia, sic in eos
invehitur:

*Hic vanam insano proferis corde querelam:
Omne opus arbitrii sublatum vociferantes,
Curere currentum, si non & velle volentem est, &c.*

Et infra.

D Hoc itaque arbitrium cum sanat gratia, tolli
dicitur, & perimere visa aspirante putatur, &c.

In eundem errorem inpegeisse monachos
Adrumetini Monasterii in Africâ, notat Janse-
nius libro quinto de heresi Pelagianâ capite vi-
gesimo quarto. Illud tamen (inquit) inter utroque
(Adrumetinos & Pelagianos) discriminis fuit, quod
Pelagiani, ne libertas tolleretur, talem gratiam sustuler-
re; Adrumetini, ut salva maneret talis gratia, liberta-
tem, nempe quia illi heretici erant, inimici Crucis Chri-
sti: isti Catholici, qui quodlibet sibi tolli mallent, quàm
gratiam Dei. Sed in hoc haud dubie hic Author
hallucinatus est: tam bene enim heretici sunt,
qui libertatem negant, ut gratiam servant, quàm
qui gratiam negant, ut libertatem astruant; nec
minus Ecclesia ut hereticos profecissit Lutho-
ranos, Calvinistas, & ceteros, qui prætextu gra-
tiæ commendandæ libertatem homini abstule-
runt, quàm Pelagianos, qui prætextu servandæ
libertatis efficaciam gratiæ evacuant. Unde
rectè Tertullianus dixit, semper Christum inter
duos hereticos fructifigi, & veritatem inter duos
extremos pendere errores, uti Christum inter
duos latrones.

Tertius error Pelagianorum erat, quod exi-
stimabant voluntatem hominis lapsam esse in per-
fecto æquilibrio, sicut erat in statu innocentie,
& æquè pronam in bonum ac in malum; subin-
deque dicebant liberum arbitrium non fuisse le-
sum

fam & debilitatum per peccatum Adami, nec ratione concupiscentiæ, magis propendere ad bonum delectabile contrarium rationi, quam ad bonum honestum & rationi consonum, ut refert D. Prosper in Epistola ad Augustinum, præfixa libro de prædest. Sanctorum, ubi eos dicit affirmasse. Quantum quisque ad malum, tantumdem habere facultatem ad bonum, parique momento animum se vel ad vitia vel ad virtutes movere.

Quartus denique erat, quod libertatem arbitrii generaliter definirent per indifferentiam ad bonum & ad malum; ita ut neminem libertatem esse dicerent, nisi qui posset indifferentiter bene vel male operari; ut liquet ex Aug. lib. 1. operis imperfecti contra Julianum, pag. 150. ubi eum alioque Pelagianos reprehendit, quod libertatem generaliter lumpiam restringerent ad potestatem indifferentem circa bonum & malum, seu quæ posset bene & male velle: quia ex hoc sequeretur, quod nec Deus, nec Angeli, aut homines beati, qui non possunt peccare seu male appetere, non essent liberi. Si liberum non est (inquit) nisi quod duo potest velle [id est bonum & malum] liber ergo Deus non est, qui malum non potest velle, de quo ipse dixisti, Deus esse nisi iustus non potest. Sicine Deum laudas, ut ei auferas libertatem? Unde merito sic concludit Anselmus in Dialogo de libero arbitrio cap. 1. Quoniam liberum arbitrium divinum, & bonorum Angelorum, peccare non potest, non pertinet ad definitionem liberi arbitrii posse peccare. Item D. Thomas in 2. dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 2. sic dilucitur: Ad rationem liberi arbitrii non pertinet ut indeterminatè se habeat ad bonum vel ad malum: quia liberum arbitrium per se in bonum ordinatum est: cum bonum sit objectum voluntatis, nec in malum tendat, nisi propter aliquem defectum, quem apprehendit ut bonum, cum non sit voluntas aut electio nisi boni, aut appetitus boni: & ideo ubi perfectissimum est liberum arbitrium, ibi in malum tendere non potest. Sed hic ad libertatem arbitrii pertinet, ut actionem aliquam facere vel non facere possit: & hoc Deo convenit; bona enim quæ facit potest non facere, nec tamen malum facere potest. Quibus verbis S. Doctor hoc inter indifferentiam contradictionis ad agendum & non agendum, & indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum statuit discrimen, quod prima pertinet ad rationem libertatis, non verò secunda. De quo plura diximus in Tractatu de actibus humanis.

DISPUTATIO II.

De Hæresi Semipelagiana.

Capra est vulpes illa astutissima, Pelagianorum videlicet nefanda pravitas, quæ Christi vineam demoliebat: sed alia post se vulpeculas reliquit malitiæ suæ æmulas: teterrima hæc hydra nova capita extulit, dum Semipelagianorum insautam sobolem Pelagii hæresis parturit. Unde explicatis Pelagianorum erroribus in materia de gratia & libertate, consequens est, ut dogmata Semipelagianæ hæresis declaremus, quæ Pelagiani erroris particula dici potest, sicut Pelagii hæresis, *Origenu rami*, à D. Hieronymo appellata est.

ARTICULUS PRIMUS.

Origo Semipelagianæ hæresis describitur.

Occasione scriptorum D. Augustini contra Pelagianos, tres errores circa gratiam & prædestinationem orti sunt; duo in Africa, & unus in Gallia; ut non observare significat propter in Epistola ad Augustinum, præfixa libro de prædestinatione Sanctorum; ubi dicit, nonnullos in Africa jam antea turbatos fuisse, quæ ille scripserat de prædestinatione; sicut jam multi ceperunt isdem moveri in Gallia.

Primus error fuit Monachorum Adrumetinarum, qui ut refert D. Augustinus lib. 2. retract. cap. penultimo, lectione ejus Epistolæ 103. ad Sixtum, duas in partes divisi sunt; quarum una, duce Floro, credebat gratiam Dei à Divo Augustino ita prædicari, ut tolleretur libertatem arbitrii, & correptionis necessitatem; altera verò pro liberi arbitrii defensione pugnavat, quam diffensionem S. ille Doctor ut tolleretur scripsit duas Epistolas ad Valentinum Adrumetinum monasterii præfectum, ejusdemque Monachos, quæ sunt inter Augustinianas 46. & 47. totidemque libris, unum de gratia & libero arbitrio, alterum de correptione & gratia; quibus discretè ostendit, per efficaciam divinæ gratiæ non tolli libertatem arbitrii, neque necessitatem aut utilitatem correptionis: quia ista Deus utitur tanquam medio extrinsecus adhibito, & moraliter exstante, dum intus bonam voluntatem in corde hominis operatur, & facit ipsam de nolente volentem, & de repugnantem consentientem. Ita, ut dixi, refert Augustinus lib. 2. retract. cap. 46. ubi sic ait: Propter eos qui cum defenditur Dei gratia, putant auferri liberum arbitrium, scripsi librum de gratia & libero arbitrio. Ad eos autem scripsi Monachos Adrumetinos, in quorum monasterio de hac re ceperat esse contentio, ita ut me consulere eorum aliqui cogerentur. Rursus ad eosdem scripsi alterum librum, quem de correptione & gratia prænotavi, cum mihi nunciatum esset, dixisse ibi quendam, neminem corrigendum, si Dei præcepta non facit, sed pro illo ut faciat tantummodo orandum. Hoc ergo inter Pelagium & Adrumetinos Monachos discriminis fuit, quod Pelagius necessitatem & efficaciam gratiæ excludebat, ut servaret libertatem arbitrii; illi verò negabant libertatem arbitrii ut gratiam efficacem & prædestinationem gratuitam, quam Augustinus docebat, tuerentur.

Secundus error, occasione scriptorum S. Augustini ortus, est prædestinationis, qui ut refert Sigebertus in Chronico, anno 415, videntes Augustinum affirmare gratiam Dei non modo necessariam esse ad piè vivendum, sed etiam gratis dari & absque ullo merito præcedente, secundum Dei consilium, & propositum suæ voluntatis, per illamque nos discerni; ac denique sic de illa loqui, ut videretur totum salutis nostræ negotium in divinam electionem & prædestinationem rejicere; existimant liberum arbitrium per gratiam tolli, hominesque per illam solam sine voluntaria obedientia salvari, & pariter peccatores vi solius divinæ reprobationis damnari; neque mala opera obesse illis qui prædestinati sunt, neque bona prodesse reprobis. Quæ hære-